

INFORMACIJOS

1. Svarbus nutarimas

1980 m. kovo 18 d. Lietuvos TSR Ministrų Taryba priėmė nutarimą Nr. 93 „Dėl priemonių buhalterinės apskaitos organizavimui tobulinti ir jos vaidmeniui racionaliai bei ekonomiškai naudojami materialinius, darbo ir finansinius išteklius padidinti“.

Jame pabrėžiama, kad per pastaruosius metus respublikos liaudies ūkyje buvo įgyvendinta nemaža priemonių buhalterinės apskaitos organizavimui tobulinti. Pagerintas apskaitos organizavimas, padidėjo jos veiksmingumas. Plačiau naudojamos apskaitos mechanizavimo ir automatizavimo priemonės, įsteigtos centralizuotos buhalterijos, panaikintos buhalterijos įmonių struktūrinuose padalinuose.

Tačiau kai kurios ministerijos ir žinybos dar per mažai rūpinasi, kad būtų gerinamas buhalterinės apskaitos organizavimas ir griežčiau kontroliuojama, ar teisingai naudojami materialiniai, darbo ir finansiniai ištekliai, taip pat, kad būtų griežčiau kovojama su neūkiškumu, išlaidumu, valstybinių bei visuomeninių lėšų naudojimu ne pagal paskirtį. Daugelis ministerijų ir žinybų nepakankamai efektyviai naudoja buhalterinę apskaitą rinkti reikalingai informacijai, dėl ko nukrypstama nuo planinių užduočių, normatyvų ir samatų.

Kai kurių susivienijimų, įmonių, organizacijų ir įstaigų darbuotojai nepakankamai dėda pastangų, kad būtų teisingai ir laiku sudaroma darbo užmokesčio apskaičiavimo ir materialinių vertybių naudojimo pirminė apskaitos dokumentacija. Neretai žaliava ir medžiagos teikiamos gamybai nesilaikant normų bei limitų.

Daugelis pareigūnų, kaip ir anksčiau, nepakankamai įvertina buhalterinės apskaitos reikšmę ir buhalterijų darbuotojų vaidmenį kontroliuojant, kaip saugoma socialistinė nuosavybė ir vykdomos planinės užduotys. Ministerijos ir žinybos dažnai taikstosi su tuo, nesima reikiamų priemonių, kad būtų geriau vadovaujama buhalterinei apskaitai, nesirūpina buhalterijos kadrų parinkimu, rengimu bei jų kvalifikacijos kėlimu.

Teikdama svarbią reikšmę tolesniam buhalterinės apskaitos tobulinimui, didinant respublikos ekonomikos valdymo efektyvumą ir užtikrinant racionalų, taupų materialinių, darbo bei finansinių išteklių naudojimą, Lietuvos TSR Ministrų Taryba sutinkamai su TSRS Ministrų Tarybos 1980 m. sausio 24 d. nutarimu Nr. 59 nutarė:

Įpareigoti ministerijas, žinybas, miestų ir rajonų vykdomuosius komitetus išnagrinėti buhalterinės apskaitos būklę pavaldžiuose susivienijimuose, įmonėse, organizacijose ir įstaigose, parengti ir per 3 mėnesius patvirtinti apskaitos organizavimo žymaus pagerinimo priemonių planus laikotarpiui iki 1982 m. sausio 1 d., ypač skiriant dėmesį tam, kad būtų:

• didinamas buhalterinės apskaitos vaidmuo, kontroliuojant finansinę-ūkinę veiklą ir ūkį, ar ekonomiškai naudojami materialiniai, darbo bei finansiniai ištekliai;

• baigiamas diegti mašinų gamybos ir metalo apdirbimo ir produkcijos savikainos kalkuliavimo metodas masinių gamybos ir metalo apdirbimo, siuvimo, avalynės, trikotažo, baldų ir kitų apdirbimo pramonės šakų įmonėse, kurioms būdinga masinė ir serijinė produkcijos gamyba;

• sutvarkyta pirminė apskaitos dokumentacija, plačiai diegiamas jos tipinės unifikuotos formos ir griežtai laikomasi šios dokumentacijos įforminimo tvarkos;

• toliau gerinamas kartu su Centrine statistikos valdyba apskaitos bei skaičiavimo darbų mechanizavimas ir automatizavimas plačiai taikant tipinius projektų sprendimus, ypač diegiamas kompleksinis buhalterinės apskaitos mechanizavimas;

• komplektuojami centralizuotų buhalterijų, taip pat susivienijimų, įmonių, organizacijų ir įstaigų buhalterijų kadrai iš kvalifikuotų specialistų;

• plačiai praktikuojama kelti buhalterijos kadrų, taip pat mechanizuotos apskaitos kadrų kvalifikaciją Lietuvos TSR liaudies ūkio specialistų tobulinimosi institute bei Centrinės statistikos valdybos mokymo kombinato kursuose.

Nutarime užryškinti ir kiti svarbūs uždaviniai didinant buhalterinės apskaitos vaidmenį, racionaliai naudojant materialinius, darbo bei finansinius išteklius.

2. Nauji vyriausiųjų buhalterių nuostatai

TSRS Ministrų Taryba 1980 m. sausio 24 d. nutarimu Nr. 59 „Dėl priemonių buhalterinės apskaitos organizavimui tobulinti ir jos vaidmeniui racionaliai bei ekonomiškai naudojant materialinius, darbo ir finansinius išteklius padidinti“ patvirtino naujus vyriausiųjų buhalterijų nuostatus. Bendrojoje nuostatų dalyje nurodoma:

1. Šie nuostatai taikomi susivienijimų, įmonių, organizacijų įstaigų, tvarkančių buhalterinę apskaitą ir sudarančių išbaigtą buhalterinę atskaitomybę, vyriausiesiems buhalteriams, taip pat centralizuotų buhalterijų vyriausiesiems buhalteriams.

Nuostatų taikymo kolūkiuose ypatumus nustato Sąjunginė kolūkių taryba.

2. Vyriausieji buhalteriai organizuoja buhalterinę apskaitą susivienijimuose, įmonėse, organizacijose, įstaigose ir kontroliuoja, kad racionaliai, taip pat būtų naudojami materialiniai, darbo ir finansiniai ištekliai, kad būtų garantuotas socialistinės nuosavybės saugumas.

3. Vyriausiuosius buhalterius skiria pareigoms ir iš jų atleidžia organai, kurie skiria susivienijimų, įmonių, organizacijų, įstaigų vadovus ir aukštesniųjų organų buhalterinės apskaitos ir atskaitomybės valdybų (skyrių) viršininkams (vyriausiesiems buhalteriams) pateikus.

Vartotojų kooperacijos įmonių ir organizacijų, taip pat visuomeninių organizacijų vyriausiuosius buhalterius pareigoms skiria ir iš jų atleidžia aukštesnysis organas, laikydamasis nustatytos jų įstatuose tvarkos.

Vyriausiųjų buhalterijų vadovaujamos susivienijimų, įmonių, organizacijų, įstaigų buhalterijos yra jų savarankiški struktūriniai padaliniai (tarnybos) ir neturi įeiti į bet kokio kito padalinio (tarnybos) sudėtį.

4. Vyriausiasis buhalteris yra tiesiogiai pavaldus susivienijimo, įmonės, organizacijos, įstaigos vadovui, o buhalterinės apskaitos organizavimo ir atskaitomybės sudarymo, kontrolės vykdymo tvarkos bei metodikos klausimais — aukštesniojo organo buhalterinės apskaitos ir atskaitomybės valdybos (skyriaus) viršininkui (vyriausiajam buhalteriiui).

5. Vyriausiojo buhalterio pareigoms skiriami asmenys, baigę aukštąjį specialųjį mokslą.

Prireikus aukštesniojo organo sprendimu vyriausiojo buhalterio pareigoms gali būti paskirtas asmuo, nebaigęs aukštojo specialiojo mokslo, bet turintis ne mažesnę kaip trejų metų darbo pagal specialybę stažą.

6. Reikalų perėmimas ir perdavimas skiriant asmenis vyriausiojo buhalterio pareigoms ir atleidžiant iš jų įforminamas aktu, patikrinus buhalterinę apskaitą ir atskaitomybę. Šio akto nuorašas siunčiamas aukštesniajam organui. Esant būtinumui, vyriausiasis buhalteris reikalus perima ir perduoda dalyvaujant aukštesniojo organo atstovui.

7. Vyriausiajam buhalteriiui negali būti pavestos pareigos, susijusios su tiesiogine materialine atsakomybe už lėšas ir materialines vertybes. Jam draudžiama gauti tiesiogiai pagal čekius ir kitus dokumentus lėšas ir prekes-materialines vertybes susivienijimui, įmonei, organizacijai, įstaigai.

8. Vyriausiajam buhalteriiui nesant (komandiruotė, atostogos, liga ir pan.), vyriausiojo buhalterio teises ir pareigas perima jo pavaduotojas, o jo nesant — kitas pareigūnas, apie tai paskelbiant susivienijimo, įmonės, organizacijos, įstaigos įsakymu.

9. Susivienijimų gamybinuose (struktūriniuose) vienetuose, ministerijai, žinybai leidus, gali būti paliekamos vyriausiojo buhalterio pareigos.

Naujuose nuostatuose taip pat nurodytos vyriausiųjų buhalterijų pareigos, teisės ir atsakomybė.

3. Buhalterinės apskaitos metodologinėje taryboje

Buhalterinės apskaitos metodologinė taryba prie Lietuvos TSR finansų ministerijos 1980 m. spalio 9 d. posėdyje priėmė rekomendacijas susivienijimų, įmonių, organizacijų ir įstaigų buhalterinei apskaitai toliau tobulinti. Jose nurodoma, kad dabar, kai sutinkama su TSKP Centro Komiteto ir TSRS Ministrų Tarybos 1979 m. liepos 12 d. nutarimu Nr. 695 įgyvendinama sistema priemonių, įgalinančių toliau tobulinti planinį vadovavimą ekonomikai, buhalterinės apskaitos vaidmuo darosi ypač reikšmingas.

Tyrimai rodo, kad buhalterinė apskaita, kaip viena iš pagrindinių valdymo funkcijų, disponuoja iki 78,5% ekonominės informacijos apie susivienijimų, įmonių, organizacijų ir įstaigų veiklą.

Teikdama svarbią reikšmę tolesniam buhalterinės apskaitos tobulinimui didinant respublikos ekonomikos valdymo efektyvumą ir užtikrinant racionalų, taupų materialinį, darbo bei finansinių išteklių naudojimą, Lietuvos TSR Ministrų Taryba 1981 m. kovo 18 d. nutarimu Nr. 93 „Dėl priemonių buhalterinės apskaitos organizavimui tobulinti ir jos vaidmenį racionaliai bei ekonomiškai naudojant materialinius, darbo bei finansinius išteklius padidinti“ numatė nemažą priemonių. Viena svarbiausių iš jų — tai ministerijų, žinybų, miestų ir rajonų vykdomųjų komitetų įpareigojimas išnagrinėti buhalterinės apskaitos būklę pavaldžiuose susivienijimuose, įmonėse, organizacijose ir įstaigose, pagerinti ir patvirtinti apskaitos organizavimo žymaus pagerinimo priemonių planus 1980—1981 metų laikotarpiui.

Buhalterinės apskaitos metodologinė taryba pažymi, kad dešimtojo penkmečio metais respublikos liaudies ūkyje atliktas nemažas darbas tobulinant buhalterinės apskaitos organizavimą. Baigtos steigti, kur tai šiuo metu tikslinga, centralizuotos buhalterijos. Panaikintos buhalterijos cechuose ir kituose įmonių struktūriniuose padalinuose. Plačiau panaudojamos apskaitos mechanizavimo priemonės bei plačiau taikomos unifikotos pirminės apskaitos dokumentacijos formos. Žymiai padaugėjo susivienijimų, įmonių ir organizacijų, taikančių pažangias apskaitos formas ir metodus.

Tačiau dar yra susivienijimų, įmonių, organizacijų, centralizuotų buhalterijų ir įstaigų, kuriose buhalterinė apskaita ir jos kontrolinės funkcijos nėra reikiamo lygio. Yra atvejų, kai pažeidinėjami buhalterinės apskaitos tvarkymo ir atskaitomybės sudarymo direktyviniai nurodymai.

Metodologinė taryba rekomenduoja ministerijoms, žinyboms ir kitoms valdymo įstaigoms:

artimiausioje ateityje užbaigti įgyvendinti priemones buhalterinės apskaitos organizavimo ir mechanizavimo metodologinėms tarnybos sustiprinti ministerijų bei žinybų buhalterinės apskaitos valdybose, skyriuose, centrinėse buhalterijose;

sustiprinti teikiamą pavaldiesiems susivienijimams, įmonėms, organizacijoms, centralizuotoms buhalterijoms ir įstaigoms metodinę bei praktinę pagalbą, kuri padėtų įgyvendinti planą priemonių buhalterinei apskaitai žymiai pagerinti, numatytų sutinkamai su Lietuvos TSR Ministrų Tarybos 1980 m. kovo 18 d. nutarimu Nr. 93 1980—1981 metams; pagerinti buhalterinės apskaitos būklės susivienijimuose, įmonėse, organizacijose, centralizuotose buhalterijose ir įstaigose patikrinimų kokybę. Darant šiuos patikrinimus biudžetinėse įstaigose ir jas aptarnaujančiose centralizuotose buhalterijose, vadovautis TSRS finansų ministerijos 1979 m. sausio 31 d. aplinkraščiu Nr. 12 paskelbtais metodiniais nurodymais, o susivienijimuose, įmonėse ir ūkinėse organizacijose — 1979 m. spalio 31 d. aplinkraščiu Nr. 174 paskelbtais metodiniais nurodymais;

nagrinėjant pavaldžių susivienijimų, įmonių, organizacijų ir įstaigų finansinės-ūkinės veiklos rezultatus, apsvarstyti buhalterinės apskaitos pagerinimo 1980 metais įgyvendintas priemones;

plačiau ir efektyviau naudoti buhalterinėje apskaitoje ir atskaitomybėje sukauptą informaciją susivienijimų, įmonių, organizacijų ir įstaigų valdymui, taip pat skatinti buhalterijų darbuotojus, rengiančius pasiūlymus, kaip geriau panaudoti buhalterinės apskaitos ir atskaitomybės duomenis, toliau gerinti susivienijimų, įmonių, organizacijų ir įstaigų ūkinę finansinę veiklą;

iš esmės pagerinti buhalterijų kadry kompleksavimą, pirmiausia skiriant į atitinkamas pareigas specialistus, turinčius aukštąjį bei specialųjį vidurinį išsilavinimą buhalterinės apskaitos ir ekonominės informacijos mechanizuo apdorojimo organizavimo srityje;

siekti buhalterio profesijos populiarumo ir pažymėti geriausias apskaitos darbuotojus, teikiant tais klausimais atitinkamą medžiagą spaudai, radijui, televizijai;

apskaitos darbuotojus — socialistinio lenktyniavimo nugalėtojus ir apžiūrų-konkursų už pavyzdinę apskaitą nugalėtojus skatinti iškilmingoje aplinkoje, dalyvaujanti kitoms tų susivienijimų, įmonių, organizacijų ir įstaigų tarnyboms, aukštesniųjų organizacijų atstovams ir pan.;

parinkti ir nustatyta tvarka pateikti geriausiųjų apskaitos specialistų kandidatūras „Lietuvos TSR nusipelnusio ekonomisto“ garbės vardo suteikimui sutinkamai su Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1964 m. spalio 28 d. įsaku patvirtintais nuostatais.

4. Apgintos disertacijos

1980 m. iš buhalterinės apskaitos ir ūkinės veiklos analizės buvo apgintos dvi disertacijos ekonomikos kandidato laipsniui įgyti.

Baltarusijos TSR liaudies ūkio instituto specializuotoje moksliniais laipsniais teikti taryboje apgynę disertaciją „Liaudies ūkio tobulinimosi institute vyr. dėstytoja Karkavičienė Birutė, Jono (mokslinis vadovas prof., ek. dr. J. Mackevičius). Disertacijos tema „Produkcijos savikainos operatyvinės analizės tobulinimas taikant ESM“.

Disertacijoje gauti šie pagrindiniai rezultatai: metodiška pagrįstas produkcijos savikainos operatyvinio valdymo būtinumas; suformuluoti produkcijos savikainos operatyvinės analizės metodikos principai taikant ESM; parengta konkreli operatyvinės savikainos analizės metodika AVS sąlygomis; išnagrinėta produkcijos savikainos analizės vieta AVS, jos uždaviniai ir informaciniai ryšiai; parengta operatyvinė nukrypimų nuo normų pagal svarbiausius išlaidų straipsnius analizės metodika taikant ESM; sukurti nukrypimų nuo normų operatyvinės analizės algoritmai. Parengtoji operatyvinės produkcijos savikainos analizės metodika taikant ESM pritaikyta dabartinių programų lygiui. Praktinis jos taikymas įgalina kiekvieną dieną nustatyti pagrindinių savikainos straipsnių formavimąsi ir tuo remiantis valdyti savikainą, išaiškinti nukrypimų nuo normų priežastis ir kaltininkus, priimti atitinkamus valdymo sprendimus.

Leningrado tarybinės prekybos instituto specializuotoje moksliniais laipsniais teikti taryboje apgynę disertaciją Vyr. farmacijos valdybos vyr. buhalteris Valkauskas Aleksandras, Tadeušo. Disertacijos tema „Buhalterinės apskaitos tobulinimas farmacijos įstaigose“.

Disertacijoje pirmą kartą išryškinti ir išnagrinėti prekybos medikamentais ir farmacinio asortimento prekėmis organizavimo ypatumai ir jų įtaka buhalterinei apskaitai; išaiškintos ir suformuluotos prekių, darbo ir darbo užmokesčio, cirkuliacijos kaštų ir piniginių lėšų apskaitos tobulinimo galimybės ir kryptys buhalterinės apskaitos centralizavimo ir mechanizavimo sąlygomis TSRS sveikatos apsaugos ministerijos Vyriausiosios farmacijos valdybos prekybos įmonėse; nustatyta ir mokslškai pagrįsta optimali farmacijos įstaigų centralizuota buhalterija, jos struktūra; parengti ir rekomenduoti žurnalinės-orderinės sąskaitybos formos apskaitos registrai centralizuotoms buhalterijoms; išnagrinėtas apskaitos informacijos panaudojimas valdymo efektyvumui didinti.

Suformuluoti disertacijoje moksliniai teiginiai, išvados ir pasiūlymai buhalterinei apskaitai tobulinti farmacijos įstaigose pagrįsti politiniu ir ekonominiu apskaitos ir autoriaus daugiausia patvirtinti praktikoje. Darbe plačiai pateikta metodinė medžiaga ir išsamus konkrečių nagrinėjimų aprašymas įgalina patikimai nustatyti mokslinių išvadų pagrįstumą bei tikrumą.